

1978

L

A2 12

0071

Zeibich, Christoph Heinrich



AD.
AUDIENDAM. ORATIONEM.
DE.

SOLFIDIANISMO.

A.
GEORGIO. BVLLO.
INIQVE. NOBIS. OBIECTO.

PIETATI. TAMEN. VT. NVLLI.
SIC. MINIME. SCHOLASTICAE. INIMICO.
SPECTATISSIMOS.

ILEBVRLI. PROCERES.
VIROS.

NOBILISSIMOS. AMPLISSIMOS. IVRECONSVLTISSIMOS.
EXPERIENTISSIMOS. PRVDENTISSIMOS.

PLVRIMVM. REVERENDOS. CLARISSIMOSQVE.
SCHOLAE

HINC. PATRONOS. HINC. FAVTORES.
INDVLGENTES. EXIMIOSQVE.

VNA. CVM. OMNIBVS.
QVOTQVOT. SCHOLAE. NOSTRAE. BONISQVE. LITERIS.
BENE. CVPIVNT.

QVANTA. POTEST. TVM. OBSERVANTIA
TVM. HYMANITATE.

INVITAT.

INSIMPLQVE.

QVAE. SIBI. NVPER. A. DOCTORE. THEOLOGO
CELEBERRIMO.

IN. CAPITE.

DE.

ILLVINATIONE. IMPIORVM.

FVERE. OBIECTA.

MODESTE. DILVIT.

CHRISTOPHORVS. HENRICVS. ZEIBICH.

S. THEOL. DOCT. PAST. AC. SVPERINTEND.

ILEBVRGENSIS.

L I P S I A E.

APVD HAERED. FRIDER. LANKISII.

AN. M. DCC. XLV.





Vm elapsis hinc aliquot annis de Impiorum illuminatione commentari quædam inciperem, non defuere celeberrimi quique, qui suo institutum calculo probarunt, & ad plura in hoc genere suscipienda me cohortati sunt. Luculentam de illuminatione tractationem meam multo, quo sum indignus, admiste elogio, vocaverat incomparabilis Senex, Magnificus FECHTIVS, laboribusque solidis pro puriori doctrina isthanc scriptonem meam accensuerat, 1) non abnuente Magnifico WERNSDORFIO, qui meas de illuminatione lucubrations cum excellentissimorum quorumvis contendere, non dubitavit. 2.) Immo, litem in hoc doctrinæ capite simul & a me peroratum, CL. Vir cœlitibus nuper adscriptus, qui sub SIDERALI latere nomine voluit, asseruerat. 3.) Nec minus Venerandus STOLZIVS, quæ scripseram, ceu vero consona, hinc inde urserat. 4.) Sic quoque evenit, ut DIRECTORI innocuarum Relationum, sociisque ceteris, quorum de consortio mire gaudeo, institutum illud meum, me nesciente, se commendaret. 5.) IANO sane V. C. in hoc disceptationis genere verfatissimo videbar, quicquid ab opponente prolatum, aut objectionis saltem speciem habuisset, ita discussisse, ut non videat, quo jure novam refutationem postulare possit. 6.) Immo, verebar non ita pridem, ne sua mihi commendatione Amplissimus Vir Adversarium faceret, adeo namque provocarat a me dissen-

1.) De notis. Christi cum Observat. mandat. conjunct. p. 37. 2.) Epistol. Disputat. de Theologia experiment. præmissa B. 1. a. b. 3.) Epist. ad Schelvigium p. 26. 4.) De influx. Græ. in intell. & volunt. simultan. B. f. 3. b. 4. a. Idemq. in Epist. amic. de Illum. Impii A. 3. b. 5.) Nov. Antiq. 1710. p. 340. seqq. 6.) Respon- sion. pro B. Neumann. Theol. Apphorist. Præf. B. 3. b.

tientem, ut rem a me confectam existimaret, ita quidem, ut mirari necesse sit, cur solus ego huc dum a dissentientibus non fuerim confutatus. 7.) Ideam, quam vocat, Pietissimi dederat *δ δεινν*, ORTHODOXOPHILI personam sumens; At vero & huic visum, quæ de illuminatione scripseram, lectu minime indigna fore. 8.) Taceo, quæ alibi, non sine honoris præfatione de studio, quo Veritati divinæ litaveram, ab aliis prolata sunt, provocaturus licet ad ea hoc minori, quod spero, invidia, quo certius apud me est, exploratiusve, nec sententiis a nobis dissidentes, ab ea abhorreere consuetudine, qua aliorum pro se testimonia elogiaque afferri solent. 9.) Receperat aliquando Doctor Theologus, qui scripto non uno hactenus innotuit in Academia vicina, meas *se objectiones & argumentationes discussurum esse, & quidem quam placidissime in altera Musæi enucleati Appendice*; 10.) Sed enim mutavit consilium, se nunc labore isto, quem Musæo enucleando impendere decreverat, superfedere posse, arbitratus; Tametsi id unice mirer, quod cum Magnifico FOERTSCHIO, cuius tamen consensum hoc se levasse labore credit, neque huc dum consentiat, adeoque causâ scriptiōis suscipiendæ non omnis sic evanuerit. 11.) Absit a me, longissimeque absit, ut mea mihi sollicitudine excitare & quærere dissentientem velim, tot scilicet oppressus, propemodumque sepultus laboribus, ut disceptationes eruditorum publicas facile evitare queam; Id saltem doleo, quod ad turbas compositis simul accensear viris, qui passim, petulantia dicam, an injuria? perstringuntur; 12.) quod respondendi quandam mihi imposuit necessitatem, licet mea, quod mirum aliis visum, illæsa propemodum omnia persistant, & inconcussa perdurent. Levitas sane, quæ afferro, argumentorum, causâ non est, quod celeberrimus Auctor sibi temperaverit, quantumvis alicubi in aliis me confutatum existimet; 13.) Passim enim carpit, meaque nova responsione dignatur, illud minime facturus, si Anti-Barbarus aliique libelli infeliciter emissi, omnia iam tum profligassent. Vnicum sane, quod urseram argumentum ex Phil. I. 15. seqq. fuscè persequitur, 14.) nec minus & alibi confutan-

7.) *Iani Theosoph. Orthodox. p. 95. 96.* 8.) p. 57. 9.) *Vid. Nob. Antiq. 1712. p. 1047. 1050.* 10.) *Dni. Langii Anti-Barb. Part. post. Epist. ad Theol. p. 50.* 11.) *Demonstrat. c. Foertschium p. 238.* 12.) *Hoc perstringuntur condicio Doctores pii, immo carnalium simul scommate traducuntur. Vid. Creuz. Reich st. sim in fronte. Mittel-Strasse P. II. III. in fronte & p. 314.* 13.) *Mittel-Strasse P. II. p. 344. 316.* 14.) *ibid. p. 289.*

futandi officium subterfugere noluit, 15.) ut memorem adeo hic esse oportuisset. Nemo non intelligit, mea, quæ scripseram, omnibus evulsiſſe minime, quantumvis ab Ampliſſimo diſſentiente confutata non fuerint; Ita namque animatus eſt, ut etiam, quæ reſellere operæ prærium putat, libri quandoque incluſus limitibus, non reſellat, 16) reſiduaque eſſe, quædam de illuminatione momenta, etiamnum ſuperanda, fateatur. 17.) Ferociam verborum, diſſentientibus quondam uſitam, emollivit hucusque paululum vel noſtra modeſtia, vel proprius pudor, vel Sociorum moratiorum interpellatio; Quid ergo facerem magis, quam ut convitiâ & criminationes luce, ut ſibi videntur, plena radiantium, pietate modeſta, pronaque ad condonandum facilitate retunderem? Dabo, quod H V E T I V S voluiſſe, & tantum non poſtulaviſſe a ſibi adverſis perhibetur, ut ſcilicet, ſi vocetur in partes, cum elogio, ſin improbetur, tecto nomine induceretur. 18.) Morem geram, & cum Huetio mihi rem eſſe, fingam. Certare convitiis anicularum, ignobilis vulgi, & inficeti ruris plenifſimorum, eruditorum non, minime omnium Theologorum eſt. Naves, tacitis cedentes ſcopulis, quibus conſitus eorum fluvius MIN eſt, Sinenſium excogitavit ſubtilitas, ut naves ideo chartaceas, ferroſos contra poſſidere nautas, perhibeantur: 19) Convitiantibus cedendo vincimus, vincique criminando hæc nobis maxima victoria eſt. *Nunquam melius diſputatur, Guilelmo Baſeſio iudice, quam quando æquanimitate & iudicio controverſia expenduntur.* 20.) Sedabat S I S I N N I V S tranquillitate C H R Y S O S T O M Y M, æſtuantem licet, & vehementius pauliſper inſurgentem. 21.) Deliquerint faciliſoribus hiſ motibus generoſæ quorundam mentes, & fervide invadentes, fervidiſus repreſſerint; Nullus hic imitationi locus. H I E R O N Y M O potius de O R I G E N E ſentienti auſcultandum eſt, *non imitemur, inquenti, ejus vitia, cujus virtutes non poſſumus ſequi.* 22.) Lacesiverint ſe invicem, alter tamen altero excuſatius durioribus quandoque diſtis H I E R O N Y M V S & R V F I N V S, S E L N E C C E R V S cum ſibi adverſis, B V D Æ V S & E R A S M V S, C V I A C I V S & H O T O M A N N V S, V O S S I V S & G R O. N O.

15.) *ibid.* p. 296. & alibi in hoc Tractatu paſſim. 16.) Mittel-Straffe P. III. p. 306.
 17.) *ibid.* p. 314. 18.) *Conf. Tillæti diſſertations ſur diſerſes matieres, Diſſert. VI, pag. 464. ſeqq.* 19.) *Berckermeyeri Antiquar. P. II. p. 207.* 20.) *In Vit. Walei* p. 92. 21.) *Vedelius in Prudent. Vet. Eccleſ. Proleg. c. III. p. 14.* 22.) *Conf. Chemnitii Or. de Lett. Patr. Loci. Theol. præmiſſa A. 2. a.*

NOVIUS, MENAGIUS & MAMVRA, SALMASIUS & dissentientes: (PVFFENDORFFII certamina aliorumque, nam-
 pungunt, immo recentiora etiam nostrorum vulnera non attingam:)
 23.) Nos sane vestigia terrent, qui DREXELIVM, in cujus tamen exem-
 plum, qui a IESV nomen perinde ducunt, ipsi peculant, audiendum po-
 tius censemus, ego, inquit, mi lector, ita vivere conatus sum habentis,
 ut nemini metuendus, nemini hostis, neminem vel minimum turbarem aut la-
 derem. *Hoftiliter in me agunt alii? Ego meis me chartis involvo, nec aliud*
scutum, quam patientiam obsecro. Aique una omnes per Domini JESV
 amorem obsecro, non ita curemus corpus, ut animum negligamus. (24.) Ve-
 ritate nihil pretiosius; At enim, ipsa etiam veritas seditiosa displicet.
 25.) Nihil causa ex mente HIERONYMI (26.) prodest, maledi-
 centibus remale dicere, & adversarios ratione mordere, cum praeceptum sit,
 malum pro malo non reddi. Ita, juxta BVCHNERVM, dissentendum
 est, ne veritatem dum sequimur, humanitatem interim amittamus. (27.)
 Male mulctamur IO. ETHELIO in Epistola ad Georg. Franckium,
 ipse Lutheranus, ait, videtur sedibus suis excitus ad arma concurrisse,
 quibus miserrime in propria viscera se vivunt, & mutuam charitatis & amo-
 ris vinculum, quo haecenus coaluerunt, studiosissime dirumpere querunt.
 Nihil tractatur cause, nullum offertur argumentum, nulla auditur ratio,
 omnia plena bilis, stomachi, convitiurum, quibus ne orcus quidem funestiora
 exspuere possit. (28.) Sat fulminum, se sufficit occussisse; cautos tamen
 nos illa hoc magis efficiunt, & tranquillitati intentos, quo magis exem-
 plis aliorum ad hanc consecrandam excitamur. Modestia, ut Grotius ait,
 Scholastici exemplum pro bent, rationibus inter se certantes, non, qui mos na-
 per adeo litens inquinare cepit, convitiis, TVRPI FOETV IMPO-
 TENTIS ANIMI. (29.) Mitratus hinc factus criminacionum tur-
 pifsimus, suis amplexandos basiatoribus; Nos respondebimus, sed sine
 bile, filere namque Dissidentem pro documento habetur desperat e causa pu-
 blico & manifesto, (30.) male licet consentientibus locis aliis, ubi filere,

Schar-

23.) Vid. Consultissimus Dn. Lyserus de Logemachiis s. 13. seqq. & Is. Vossii Observat.
 ad Melan p. 1. seqq. 24.) L. II. Tribunal. Christ. c. X. p. 513. 25.) Non male
 sic Philipp. a Limborch. in Vit. Episcop. p. 129. 26.) Ad Pamnoch & Oceanum
 de libris Origenis, Conf. Dissp. Giessens. T. IIX. p. 373. 27.) Conf. Adignificus
 Weickmannus in Iustitia causa de Polygam. Praef. p. 2. 28.) Dn. Serubii Aff.
 literar. Fascic. V. p. 45. 29.) de J. B. & P. Proleg. s. 52. p. 41. seq. 30.) Rath-
 richt P. IIX. 1. Ord. p. 63.

Scharfioque non respondere prope modum gloria, ultimumque ipsi permittere verbum æquum ducitur. 31.) Omnia ejurare certamina in locu militantium insanum, & SONNEMANNO Pontificio assentiri, leve & temerarium foret, qui subortos in rebus sacris congressus pro lusbis confictibusque puerilibus (Schul-Bataglien sua pro Barbarie rudi- que in orthographicis incititia) habere non erubescit. 32.) *Resutabo, diam resutare possum*, HAMELMANNI quondam vox erat, 33.) posteris pensitanda, illiberalique tepidorum quorundam silencio merito opponenda. Mea, quæ scripsi quondam de Impiorum illuminatione, perstant adhuc per Dei gratiam; Sed Similia tamen, quibus usus sum, invasit *ô dévux*, proelium ab ultimo, invalido, morbidoque agmine auspicaturus. Similia in ultima saltim locata acie illustrare debebant; & hæc prensamus prope modum sola 34.) Edificium, quod effruxeram, subvertere funditus annuimus. & externos saltim lambimus colo- res? Miserabile confodimus agmen, & fortes, virique simus? Quid? si similia quoque succubuisse mea faterer, num universum ideo, quod produxi, agmen cecidisse crederes? Bone habet, nec ita cordatiores ex- stimant. *Nolim diffiteri*, Nicolaus Caussinus ait, *apud Dialecticos reban- plerumque imbecillus esse similitudinis argumentum, quod exagitari vellic- rique facilius potest.* 35.) *Post narrationes & argumenta plurimum, ut di- latentur & illustrentur*, quandoque etiam in Exordiis, ubi momenta rerum perinde nondum excutiantur, locum Similibus dedit BVCHNERVS. 36. Involucra tentorii sacri illa referunt, quæ salutatam nemo venit. 37.) *Nec fides, nec pietas*, pie eruditus loquitur CARPZOVIVS, *per similia formatur, sed πωδεις τῶν & exornatur.* 38.) Piiissimi s GEIERVS, similibus delectatus, non nisi addito Emphasium fonte, de- bililitatis probe gnarus, eadem urget. Vis tum similibus inferitur maxi- ma, si ultra tertium, quod vocant, rapiuntur; *Versutilis*, juxta VERV- LAMIVM, *fabula* (Similis perinde, quod dominatur in Fabula) *est ma- teria, ut hinc illinc trahi, immo & duci possit.* 39.) Quod monendi cau- sam APHTHONIO Sophistæ dedit, *ne comparans totas res totis con- ferat.*

31.) *ibid.* p. 58. *alibique passim ubi vindictas per silentium spondet.* 32.) *Discus- sion. Exam. p. 25.* 32.) *Histor. Colloq. Teberens. P. II. p. 34.* 34.) *Mittel-Strasse P. II. pag. 300. segg.* 35.) *Eloquent. Sacr. & human. L. IV. c. 25; pag. 219.* 36.) *De commut. Rat. dicend. pag. 496.* 37.) *Scriberi. Seelen. Echaz. Ho- mil. III. p. 138.* 38.) *Pref. ad Gersbacker. Similia pag. 12.* 39.) *de Sapient. Vet. Pref.*

ferat. 40.) Nec putamus, hoc esse par, Rhetor Romanus, MARIUS VICTORINVS Siquitur, quod simile. Etenim par ex mensura definita, & ex comparata utriusque quantitate cognoscimus: Simile autem non in eo, quantum sit, sed in eo, quale sit, attendimus. 41.) Absolum proinde iudicat CARPZOVIVS, & dicit, si ex eo, quod furis invasioni adventum suum assimilaverit Servator, fur expilationis querere praesidium velit; 42.) Recte namque praecipit CAVSSINVS, necesse minime esse, quae comparantur, consentire prorsus in omnibus, alioqui paria magis essent, aut aequalia, quam vere similia. Quod multi, ita namque pergit, haud satis intelligentes, in deteriores ea, quae per similitudinem dicuntur, partem rapiunt, atque ubi simplex est ratio similitudinis, ibi requirunt aequalitatem; In quo in varios & multiplices trahi errores, necesse est. 43.) Vellem, Similibus id meis minime contigisset; Sed enim & ante me aliis id evenisse memini. Fiduciam in genere adesse posse sine charitate, docuerat Summe Reverendus SCHELGVIGIVS, duplici instantia, de Saul in Davidem, & praecipitato in foveam, in praecipitantem confidente, usus: Haec arripiant dissentientes, nec fiduciam sine charitate, quod debebant, quin potius illos, in quos fiducia ponitur, urgent, putidoque ac commentitio ausu blasphemiae postulare nostrates gestiunt. 44.) Num Christus miserum Hydropicum boyem ideo, asinumque dixit, dum charitatis officia, Sabbatho quoque licita, assumto hoc simili, urisit? Luc. XIV, 4. 5. Vellicentur igitur per me Similia mea, rapiantur, vim maximam patiantur; Bene habet: Pauca repono ad ea, quae expresso mihi nomine fuere objecta, dum pluribus res minime indiget.

Arbitrabar, primigeniam lucem sistere illuminationem primam, quartae diei lumen secundam. 45.) Regeritur:

- 1.) *Primum unicam nosse illuminationem.*
- 2.) *Respicere eundem c. l. ad illuminationem extraordinariam & Pentecostalem.*
- 3.) *Creationem simulacrum esse Regenerationis, quae prior fuerit.*

40.) *Progymnasm.* p. 269. 41.) *Exposit. in l. Rhetoric. Cicer. quae habetur in corpore Rhetorum antiquorum, quod prodit Paris. ex officin. Plantin. 1599.* p. 157.
 42.) *Praef. ad Gersacker. Simil.* p. 3. 43.) *De Eloquent. Sacr. & human L. IV.* c. 53, p. 249. Conf. *Dominus Nitschius in Quaestione nuper discussa: Num Scriptura sit ipse Deus?* pag. 32. 44.) *Dni. Langii Mittel-Strasse P. I.* pag. 213.
 45.) *Vid. Tract. noster de Illuminat. non conserfor.* p. 132.

*fuerit luce, ut Simile adeo invertatur, & sola regentorum
roboretur illuminatio.*

Resp. ad PRIMVM, peti hic illud, quod est in Principio; Ex Paulinis etiam Epistolis in primis primam docui illuminationem, additis simul similibus, quæ una cum reliquis fulcris etiamnum immota durant: Hic igitur vires primum periclitandæ fuissent. 46.) AD SECVN-
DVM: Assumo, extraordinariam hic inuui illuminationem, hæc vero ex Dissidentis mente (de Balaamo dudum illud concessit) etiam impio contingere potest. Et de Juda, mali semina mature spargente, in Festo Pentecostes tamen perinde illuminato, quid dicemus? Ad TERTI-
VM: Creatio non fuit ante lucem; Rudis sanè & indegesta moles crea-
tionis nomine venire nequit, quæ sola lucem, primæ dici opus, antever-
tebat. Si omnis illuminatus ante illuminationem regeneratus est, regeni-
tus etiam Balaamus erit, pro illuminato, licet extra ordinem, a Domino dissentiente habitus. Creationis initium faciebat prima lux; Regene-
rationis Illuminatio, cum intellectus emendari incipit, reluctante in im-
piis licet postea voluntate. Ceterum edoceri vellem, quomodo Creatio
secunda tertiæ die facta lucem primigeniam fuerit antegressa, quod ex
hypothési Auctoris tamen supponendum omnino est? 47.) Meam
ego sanè in intelligendo hic infantiam profiteor. Quod restat, accipio,
Domino dissentienti novum nunc datum a me esse argumentum, antea
ignotum, 48.) quo edoceri posset, nova me quædam protulisse,
ne dum in aliis omnia confutata, quod alibi, oblitus paulisper sui, ægre
dare voluerat. 49.) Nec minus accipio, Spiritum Sanctum ante crea-
tionem obscuris incubuisse aquis. 50.) Creatio Domino dissentienti
regenerationem notat; Nunquid igitur non merito inferrem, divinum
Spiritus in obtenebratis operari etiam ante regenerationem, quod ta-
men admittere, toties *οὐκ ἐπινοεῖται* hæcenus recularunt?

Accusaverat Dissidentis celeberrimus Relationes nostras Innocuas,
quod passim carpat, potum veluti hausturæ e Nilo; sed ecce, innocen-
tes sumus, mores enim hos nunc ipse assumit, miroque saltu, me confu-
saturus, profilivit. 51.) Vbi dixeram, *τὸ videre & mortuum esse cum
fecus*

46.) *ibid.* p. 26. 599. 47.) *Mittel-Strass.* II, p. 302. 48.) *L. c.* p. 302. 49.) *L. c.*
p. 316. 317. 50.) *L. c.* p. 302. 51.) *A pagina Tractatus mei 131, ad pag. 160. Ibid.*
Mitt. et-Strass. II, p. 303.

ecus sentientibus non tribuendum esse impiis plene, alias nec reluctaturos aut Christi sanguinem conculcatorios eosdem esse; regeritur:

- 1.) *Confundi cum supernaturali vitam naturalem.* 2.) *ab Hameln anno desumpta, non esse huius loci, nec argumentum, quod dixeram, quatuor habere terminos.* 3.) *Nulum mortuum unquam aperuisse oculos ne miraculo quidem.* 4.) *Tabeam citius non vidisse, quam surrexisse.* 5.) *Mutua se inter necione tollere, mortuum esse, & videre; Vti &* 6. *illuminatissimum esse, & prima tamen conversionis carere cognitione.* 7. *De illuminatione non queri.* 8.) *Diaphana non habere lucem in se, nec ut illumine, nec impedire eandem posse, quod de impio tamen asserendum omnino esset.*

Resp. ad PRIMVM: Etiam Sanctissimus Servator a naturalibus progreditur ad Spiritualia, & in Scholis didici, Similia inventuris regna naturæ, sensuale, vegetabile, minerale &c. esse percurrenda; Rixentur ergo cum optimo Servatore, dexterrimisque, quos habui Doctoribus, prius censores, & postea me læsiant: Ad SECVNDVM: Dialecticorum filiis pensandum relinquo, numne Ioannis Meppelensis, cuius hic causa agitur, argumentum ab Hamelmanno rejectum, sit huius loci, pluribusque, quam par erat, pedibus incedat:

Mortui (naturaliter) non edunt;

Impii sunt (spiritualiter) mortui:

E. impii non edunt.

Ad TERTIVM: Sufficit, mortuos apertos sæpe habere oculos, tamen, quod Simile non intendit, hos ipsi non aperiant. Mortis, si mavis, imaginem, somnum fume; apertis incedere oculis videbis aliquando somniantes, alto tamen adhuc occupatos somno. Ad QVARTVM: Loquuntur contrarium diviniore Pandectæ, Act. IX. 40. videt Tabea, sed nondum surgit; surgit postea, cum oculos aperuisset. Ad QVINTVM & SEXTVM: Mortuus, qua talis, non videt: Spiritualiter mortuus lumen sæpe, quod vivum, vivificumque verbum est, intellectu recipit. Mortus hic est, qua voluntatem nondum sanctificatam; Lumen tamen recipit qua intellectum illuminatum. Illuminatissimus (illuminatione Vocationis) expers esse potest notitia prægnantis & carere illuminatione Conversionis. Immo

Immo, assumpta tantisper responsione Domini Dissidentis, satisfieri dubio potest: Confundi rō videre naturale & supernaturale. Mortuum qua talem, non videre, largior, mortui vero oculum quandoque recipere lumen non posse, nego. Ad SEPTIMUM & OCTAVUM. Illuminatio illustrat negotium, quæ, dum conceditur, videmus, frustra omnem luminis supernaturalis & mortui contactum negari. De Diaphanis illuminatis serio, credo, dubitari non posse, cum lumen propriissime recipiant. Immo datur oculi, etiam mortui, illuminatio; Docent illud optici, cum exsecto bovino oculo, velut in camera obscura, remotis in parte adversa membranis, sed illæsis tamen tunicis, flammulam candellæ obtensæ illabi, inversamque apparere, monstrant. Dissimilia quædam adesse in illuminatione mortui & vivi, nunquam negabitur a nobis nec negatum in Tractatu est, ubi simul ostendi, impediri quandoque illuminationem non posse, quin certa quadam ratione aliquando inevitabilem esse. Et quid lucrabitur Auctor, si de usu luminis in diaphanis differit, cum de eo minime, sed saltim num adsit lux & recipiatur, hic sermo sit?

Novum adoritur Simile a corrusca Mosis facie desumptum, ibidemque objectat:

- 1.) *Defuisse splendorem hunc, nec durassensque ad diffidentiam, quod ex loco 2. Cor. III, 7. & Calovii asserto probare nititur:* 2.) *Si facies fulgida Mosis credentis SECVNDAM, dubitantis PRIMAM illuminationem sistat, illuminationem secundam primam, primam secundam fore.* 3.) *Mosen dubitantem non excidisse gratia DEI, adeoque hinc primam illuminationem nullo modo illustrari.*

Resp. ad PRIMVM: Quæstionem de splendoris Mosaici per omnem vitam duratione problematis accenseo, in utramque partem disputari sctis: CALOVIVM non miror, quod pro transitorio citoque desinente militaverit fulgure, quia cum GROTIUS Vulgatæ pollicem premente, & tantum non pro cornibus Mosaicis pugnante, ipsi res est. 52.) *Αντίρροπον τῷ* simul aliquid hic deprehendit, 53.) Iudeorum haud dubie somniis, quæ Grotio quandoque in deliciis sunt, inten-

§ 2.) *Bibl. Illustr. V. T. ad Exod. XXXIV, 19.* 53.) *Bibl. Illustr. N. T. ad 2. Cor. III, 7.*

intentus, eo namque dilabuntur illi, ut, veniente in partes **BEI. LAR-**
MINO, mortuum quoque Mosis falsisse corpus (sic vere & extra putre-
 factionis forte fuerit periculum?) stolide nugentur. Notum est ex
 רבנים רבה Adamum inter & Mosen confictum de prerogativa certa-
 men, ubi inter alia Moses *Adam*, inquit, *in honore non permanfit: Me-*
cum vero, quoad vixi, mansit splendor faciei, quem dederat mihi benedictus
ille. 54.) Eodem in libro Mosis קרן הורר etiam pugnanti pro anima
 sua cum Sammaele, adhuc tribuitur. Et in Tractatu de obitu Mosis a
GILBERTO GAYLMINO Parisiis edito, transfusa denique & in
 Iosua hęc gloria (cornua ineptissime vocant) perhibetur. 55.) Li-
 terę diviniore non prima saltim vice, post habitum cum Deo colloqui-
 um, sed postea etiam fulsisse Mosen dicunt. 56.) Auctoritas Legislato-
 ria præfulgida hac facie ipsi concilianda erat, qua sane egebat per omnem
 vitam, quoad cum populo, non requiescente in consiliis erat. Sumere
 hinc ausam nemo posset, ulterius arbitrando, non nisi *ruborem, calo-*
remque vultus Mosaici in fronte, ore, oculisque erumpente, per radios,
tam cito iterum desinentes, insinuari. 57.) Quid igitur prohibet, in-
 quæstione, quam dixi, problematica tantisper pro durante hoc Mosis
 fulgure pronunciare, innocuumque hinc Simile decerpere? **CHA L-**
DAEVS sane, **AMBROSIVS** 58.) **CALVOERIVS** 59.)
 una cum aliis pro duratione loquantur; *Radiationes, finito colloquio, non*
illo cessasse, **LIBENTANZIVS** quoque alicubi asserit, 60.) ut
 piacularis adeo a me error non fuerit admittus. Ad **SECUNDVM**:
 Videamus probandi nervum; Si per id, quod Mosis primum evenit, se-
 cunda, per illud, quod postea, prima sistitur illuminatio, sequitur illumi-
 nationem secundam esse primam. Hic tacere mallet, quam dicere
 propudiosum esse, quod operarum typis expressa, hęc talia legantur, cum
 necesse non sit, res eodem, quo sunt, etiam comparari ordine. Ad
TERTIVM: Incredulum fuisse Mosen, fuisse populo offendiculo, in-
 signi, aliqui que commisisse, cujus causa & mira temporalis afflictio mors
 extra Canaan non poterat averti, hoc tale mihi semper visum est, ut de
 lapsu Mosis insigni, quamvis gratiam, respiscens, facile recuperaverit,
 nunquam dubitaverim. Lapsus inter Dei amicos ideo locum huc dum
 obtri-

54.) *Bid. Hackspan. Lipmann. Nizach. p. 463. 55.) p. 116. 56.) Exod. XXXIV. 33. 34. 35. 57.) Bid. Calbari gloria Mosis p. 118. 58.) In Psalm. CII. 59.) l. c. p. 116. 118. Conf. summe Reverend. Dominus Serpilius in Vita Mosis p. 36. 59. 60.) De facie Mosis cornuta Cap. II. §. 8.*

obtinuit, & gratiam amitti posse, argumento fuit. *Incredulitas scandalo-*
losa passim Mosis illud factum vocatur Theologis, CHRYSOSTO-
 M Oque visum, subortam hinc Mosis trislitiam ad mortem usque durasse.
 61.) *Peccatum Mosis & Aaronis*, sic aperte, aliorum adductis sententiis,
 PFEIFFERVS, *in percussione petrae, quare a terra promissa exclusi sunt,*
fuit diffidentia & incredulitas. 62.) Numme igitur adhuc SOLVS
 ego 63.) gratiam amisisse Mosen, contendo? Iure dubito; Et Do-
 mini Dissidentis FORTASSE diffidentiam (propriam abunde
 prodit.

Simili de illuminato Solaribus radiis conclavi, spurco tamen, quis-
 quillisque contaminato, nihil opponitur, quin aliud potius de conclavi
 ocluso, pro indole & voluntate dissentientium, assumitur, quod non est
 Similia, a me allata, proferre, sed nova fingere. Ego etiamnum im-
 purissima, illuminata tamen simul dari conclavia, puto, recoctam vero ta-
 ties de Pelagianismo, putide nobis objecto, fabulam dudum cum aliis
 confutavi.

Illuminari petram, fructibus deslitutam, perinde dixeram; hic
 plane nihil regestum est, nisi quod Simile ultra tertia allata, quod nec ar-
 tis, nec ingenii est, extenditur.

Neque rectius excipitur ad Simile de fenestris, hortulani industria
 terrae, ubi sementem fecit, impositis; sufficit, illuminari easdem, nec ta-
 men ferre fructus. Reliqua ultra limites excurrunt, & quae putantur
 inepta, censuram potius ineptam loquuntur. Sphalma ceteroquin ad-
 missum, sensum evertit, quo minus nobis absentium operarum errores
 imputandi erunt. 64.)

A Pauli conversione Simile duxeram, contra quod excipitur:

- 1.) *Exemplum hoc magis esse, quam Simile.* 2.) *Potius*
contra me militare illud, quia α) *Officium Spiritus S.*
Elencticum Didacticum anteverteret. β) *Non nisi post*
tremorem Paulus informationem nactus sit. γ) *Præli-*
minaris sal in informatio conversionem antegressa fue-
rit. δ) *Apostolus primum cæcus esse inciperet, & cecita-*
tem Pharisæicam (quæ prima mihi diceretur illuminatio)
 agno-

61.) *Serpilius l. c. p. 76. 77.* 62.) *Dub. Vexat. p. 335.* 63.) *Mittel-Strass. II.*
p. 305. 64.) *Mittel-Strass. P. II. p. 307. lin. 16. ubi dici debebat: So ge-*
hets bey denen Unbeschrten

agnoscere e.) *Preces cum hac illuminatione connexæ,* &
 ζ.) *totius vitæ mutatio deniq̄ e fuerit subsecuta.*

Resp. ad PRIMVM: Nec in exemplis, quæ iidem illustrent, deesse Similia, ipse comprobat Auctor, qui hoc exemplum *Similium plenissimum*, 65.) immo *Simile egregium*, & postea *Simile plane eximium* 66.) appellavit, confessus insuper, quod alibi negat, sibi a me novi quippiam, quod non sine cordis mentisque recreatione pensaverit, allatum esse. 67.) Extraordinariam insuper Pauli illuminationem ordinariam pulcre sistere putat, 68.) quod perlubenter acceptamus, & Balaamum adeo, pro illuminato extraordinarie habet, hoc rectius pro exemplo ordinarie illuminatorum afferri credimus. Ad SECVNDVM: Nil deprehendo, quo propria ceciderim vineta. Spiritum S. α.) reprehendere nondum antea doctum, nego. Reprehensio supponit culpam, culpa legem antea notam, quam promulgaverit primam per gratiam docentem Spiritus S. necesse est. Servator optimus primum Spiritus S. officium Didacticum, Elencticum postea urget. 69.) Prius, quam Thomam increpet Suspensior, de resurrectione docet. 70.) Prius, quam *castigat Dei gratia, appareat* necesse est. 71.) Lumen β.) de quo loquor, illuminationis primæ simulacrum, tremorem antecedeat. Sit γ.) ita, post conversionem, pleniorē secutam esse informationem; nunquam vocatum illud a nobis in dubium est. Illuminatum δ.) simul cæcumque esse, pro discrimine diversarum mentis facultatum, non pugnat, quod doctui in Tractatu; Cavendum modo & circumspiciendum diligenter erat, ne hominibus Scripturæ lucem recipientibus, omnimodam tribuendo cæcitatē, in ipsas divinites literas injurii simus, Subsequatur (ε. & ζ.) in Paulo illuminatio etiam secunda, hinc omnia, quæ ipsi evenere, ad impios illuminatos & illuminationem primam trahenda minime, nec ultra divinum lumen cœlitus delapsū, progrediendum erat.

Petrum porro sisto lumine primum circumfusum, postea popalam ambulante. Obvertitur:

1.) *Alluminationem & lucis approximationem, nunquam negatam, hic saltem, ratione impiorum stabiliri, illuminationem vero minime comprobari.* 2.) *Petrum prius, quam*

65.) Mittel-Strass. II, p. 305. 66.) *ibid.* p. 320. *it.* 311. 67.) *ibid.* p. 310. 68.) p. 308. 69.) *Joh.* XIV, 26. XV, 26. XVI, 8. 70.) *Joh.* XX, 26. 27. 71.) *Tit.* II, 11. 12.

quam illuminationem sensisset, angelica manu fuisse percussum, & excitatum. 3.) Illuminationem & liberationem a vinculis in Petro fuisse simul, ut adeo *avtonar' angel' & factus sim.* 72.)

Resp. ad PRIMVM: Vbicunque vera lux recipitur, immo reflectitur, ibi proprie dictam credo adesse illuminationem; Jam vero Petrum dormientem & postea intellectum impii non citra causam & rationem subsumo. Ad quodcunque, pergo, lux vera appropinquat, illud illuminari, necesse est: Assumptio maneat, ut facta est; nil igitur est, quod jure desideremus. Ad SECUNDVM: Non quaeritur de sensu, sed de actu illuminationis; hic aderat ante, quam Petrus angelica tangeretur manu. *Absolute neminem illuminari, nisi excitatum a peccati somno,* liberalius asseritur, alibique de Balaamo concessis illud repugnat.

Excipis: Balaam extraordinarie saltim dicitur fuisse illuminatus; Respondebo: Cur ergo *absolute* pronuncias? Immo antea id datum est, *per extraordinariam illuminationem ordinariam quoque, praesente Analogia fidei, pulcre ostendi.* 73.) Ad TERTIVM: Sit ita, in exemplo Petri, tanquam praegnanter sensu illuminati, liberationem a vinculis una cum illuminatione adfuisse; id tamen sufficit, non statim praesente lumine compedibus illum vinculisque fuisse exutum.

Ostenderam, uno eodemque lumine illustrari simul posse faciem blandi affabilisque, tum vero & invidi atque rixosi; objicitur vero:

- 1.) *A posse ad esse male concludi.*
- 2.) *Simile loqui saltim de illuminatione.*
- 3.) *Quid, si illuminatus oculos studiose clauderet, tum nullam secururam esse illuminationem?*
- 4.) *Alia potius ratione simile excuspendum, & tum etiam probandi vim habiturum esse.* 74.)

Resp. ad PRIMVM: Duos produxi homines, qui admota candela, non saltim illuminari possunt, sed actu quoque illuminantur. Ad SECUNDVM respondi supra jam tum: Impii intellectus recipit lumen divinum, E. non foras saltim vel oculos vel tantummodo corpus radii feriunt, quod probe forsan ipse expendit Auctor, & responsionem suam non suffecturam, haud vane auguratus est. 75.) Ad TERTIVM: Impi-

72.) Mittel-Strasse P. II. p. 311. 312. 73.) *ibid.* p. 308. 74.) *l. c.* p. 312. 313. 314. 75.) *ibid.* p. 312.

Impius, de quo in tractatu loquor, quod prima illius pars edoceat, intellectum minime claudit, sed gratiam docentem admittit. Ad QVARTVM: Similia recens facta non adeo attendo, qui mea vindico, & in tertiis semel assumtis persisto, vim Similium Domini Dissentiens ceteroquin mirans, cui illa non *illustrant* modo, sed maxime *probant*, 76. quod meis ego non tribuo, subyeritus, ne eruditorum alias incurrerem censuram.

Provocaveram ad illud, idem solare lumen lustrare & faciem industrii viatoris, & desidiose in lecto oriantis; Reponit:

Me intelligere ignavum vel adhuc dormientem, vel a somno excitatum: Si illud, nudam largitur alluminat onem, cum dormiens valvas saepe obducatur, ne clarum mane fenestras intret; sin vero hoc, impii illum, dormientis adhuc in peccatis, non posse fieri imaginem.

Resp. Sumat, quemcunque velit, dormientem, hic, qua parte allabitur, illuminatur; Imago dicitur illuminata, si colores superficiei saltem externa illinuntur. Intellectum impii occupat lumen, patulum illum quidem, & minime oclusum, uti semel nobis formata quaestio est, nec valvae igitur nec vela obijciuntur, ut omni jure adeo dici illuminatus queat. Nunc vero & vigilantem, otio tamen diffluentem simul, tibi siste; *lucem recepit* ille, sed nondum *ambulat*: En tibi primae, secundaeque illuminationis luculentum discrimen.

Truncum quoque illuminari docueram, tamen si radios tam eleganter, ut speculum probe expolitur, minime pingat. Notatur:

- 1.) *Doctoribus non converſis id exiguo cedere honori, quod truncis a me assimilentur.* 2.) *Truncum intrinsece non illuminari, quare nec impium.*

Resp. ad PRIMVM: Honori impiorum Doctorum nunquam velificamur, sit horum, dum impii sunt, sine honore nomen, donec redeant ad frugem. Trunco similem dicere, qui trunci assumpsit naturam, veritas ipsa jubet. Veterem Adamum (qui hodie in primis convitiando obscena etiam, quod in Tractatu meo alicubi detestatus sum, offerendo, se nisi saepe vividum praestat:) asino indomito & contumaci similem libri

76.) *Probandi bis Domini Auctoris Similibus inesse creditur.* Mittel-Strasse P. II, p. 130. ff. 313.

libri nostri Symbolici dicunt; alii læsi ideo multorum honoris non accu-
santur. Ad SECVNDVM: Vbicunque luminis datur receptio, ibi
datur illuminatio. Truncus recipit ab extra, impius ratione intellectus
etiam ab intra; Eibi ab extra, hic etiam ab intra datur illuminatio.

Perferetur, 77.) quod infantem, confuse primum, & postea
accuratius videntem, pro illustrando discrimine primam inter & secun-
dam illuminationem, induxerim, quia infans recens in lucem editus re-
genitum, minime, ut vocat, irrogenitum referret. 78.) Sed male, quod
tamen in subsequentibus statim ipse animadvertit Dominus Dissentiens,
attendere non vult, quod una eademque res, pro varietate tertiorum con-
traria quoque representare queat. Infans, uberibus matris placide ad-
motus, fidelium, ejulans vero, vociferans, demulceri nolens & ubera
aversans, incredulorum haud dubie Symbolum est; Immo non de in-
fante, sed de infantium visu mihi sermo fuit: Poterant ergo, ni fallor,
animo æquiori, quam si (sit venia verbo) a matula, quod faciunt dissen-
tientes, 79.) desummissim, hæc Similia tolerari.

Simile, petitum a Medico ἀτάκτως vivente, qui medetur tamen
aliis, rejicitur, quia manifesta committatur εἰς ἄλλο γένος μετάθεσις,
progrediendo ab habitu naturali ad supernaturalem. Resp. Ergo toties
ejusmodi commisit μετάθεσιν celeberrimus Dn. Dissentiens, quoties
Similia mea, a naturalibus desumpta, emendavit, & quod in antecedenti-
bus lapsus fecit, invita licet in rem suam convertit. Immo, idem commi-
serit, necesse est, dum de Medico Simile suæ crepidæ aptat, posteaque
sua, quam meditatur, civitate donat. 80.)

Hæc placuit Dissidenti celeberrimo excerptere, & mecum, seposi-
tis reliquis, communicare, ea modestia in plurimis usus, quam & miror,
& modis omnibus huc dum deprædico; Vtinam Viris toto orbe celeberrimis
pari tranquillitate responsum esset. Videt interim Amplissimus
Vir, quam diem doceat dies, & quam multa adhuc, etiam in hoc Illumi-
nationis certamine, suggerere unctio debeat. Monita, quibus me ex-
citare placuit, 81.) pia, vacuaque præjudicatis opinionibus mente pen-
savi, ludicem, quem coctui meo hoc integro anno reformidandum sisto,
reformidans; At, non invenio, quod timeam. Causam DE I ago, ver-
bo

77.) *l. c. p. 24.* 78.) *Mittel-Strasse II. p. 314. 315.* 79.) *Vid. Tr. noster de Illu-
minat. p. 122.* 80.) *Mittel-Str. II. p. 315.* 81.) *ibid. p. 316. seq.*

bo suam vim vindicaturus, mysteriisque pretium, tamen si impii sint centies perituri. Corpus hoc, quod debile circumfero & mortale, citius evacuatur Spiritu, quam, quod Spiritu evacuari verbum, quantum in me est, passurus sim. Iudicet æquus Lector, uter nostrum, scribendi genus pensitetur inprimis, diviniore compulsus Spiritu, de Illuminatione scripserit? Catalogum convitiarum, criminationum obscœnissimorumque dictorum texere ex Dissidentis scriptis, negotio mihi facilimo foret, nec plane abnuo, me illud non facturum in posterum, præsidiaque simul ostensurum esse, quæ profligatissime errantes in his scriptis hætenus invenere; idem præsent scripta pensitantes mea, & viri mihi fortesque erunt. Nihil, quod scripsi, confutatam, Similia, quod ostendi, leviter tacta sunt, veritas namque, quam tueor, accusari quidem, superari vero non potest. Hæc atus ille, quo mea omnia videri debent confutata, propria reclamante conscientia, 82.) hoc minus a me attenditur, quo exploratus apud me est, hunc unguem nondum prodere leonem. Demonstrationes, ait celeberrimus Dissidens, si singula scripti mei persequi voluisset, tales fuisse futuras, quales hætenus dedisset; bene spero: Si solidiora metuenda non sunt, animum sane nunquam despondebo, hætenus enim Tractatus meus, parte, qua illud minime sentit, eaque minima invalidissimaque arroditur. Decerpuntur passim ex eo alia, quæ tacitus, dato mihi sic tempore & loco, non præteribo. Excipitur alicubi ad locum Phil. I. 15. seq. 83.)

- 1.) *Doctores, Paulo memoratos, non fuisse illuminatos,*
 α) *quia textus hoc non diceret.* β) *quia invidia & litigandi studio fuerint compulsi, quod gratiam ministerialem facile eluderet.* γ) *quia Christum non prædicassent ἀγνώστως, sed, pro more, ceremonialia admiscessissent, Paulumque, pure prædicantem, persecuti fuerint.* δ) *quia πρὸ Φαρίσαισιν ἠδὲ Ἰουδαίοις habuissent.* ε) *Quia falsi, saltem non in omnibus orthodoxi, hi doctores fuissent.* 2.) *Gavissimum de his Apostolum non esse; α) quia falsa docuissent.* β) *quia vel in Christo (τὰ τὸν relato ad remotius, χριστός) vel ὅτι intentatas sibi calamitates triumphavit, quod adstruat* γ) *tum contextus, tum locus parallelus Phil. III, 18.*
 3.) *Lu-*

82.) *ibid.* p. 37. 83.) *Mittel-Strass.* II. p. 239.

3.) *Lutheri versionem, varie hic offendentem, nostro, ut putat, errori dedisse ansam.*

Resp. *Vindictis* hujus loci non, nisi simul dederim; *tentavi*, nec, si pro veritate ulterius loquar, *me turpiter dabo*, quamvis illud asserat, ultimum speret, optetve fortasse Auctor. 84.) Nova, quam dedit interpretatio, me hoc minus movere potest, quod ad eam non nisi per Parentis, Lutheri, vulnera potuit pervenire. Repono igitur ad PRIMVM: α) nudo asserto, citra additas rationes, nullam deberi fidem. Expressa etiam textu Doctorum memoratorum illuminatio, quia Christum prædicant; Præconium vero Christi ex natura fingere, PVCCIVS, ipsique ἀμόλφοι instituant; Nobis sane illud integrum non est. β) Gratiæ ministerialem, cujus nunc patientiores, secus, quam quondam, aliquanto sumus, stare posse cum odio, invidia, & litigandi pruritu, illis comprehensu facilimum est, qui a Donatistarum cavere sibi castris didicerunt. Exstimulaverint Doctores memoratos hæc vitia, accesserit ambitio, convitiandi libido, freus perfricta, positusque pudor κ. τ. λ. prædicaverint tamen Christum, minimum aliquando, pure, nec lapsi fuerint subinde in doctrinalibus; illuminati utique, nec saltim a natura, quæ Christum ignorat, docti fuere, exemplo vel ipsorum a nobis dissentientium, qui convitiarum convehunt plaustra, obscœna, multaque iracundiæ plenissima verba eructant, nostratibusque superiorum iras, ut Paulo vincula mali Doctores, conciliare volunt, & de sua tamen illuminatione minime omnium dubitant. γ) Ἄγνως ad vitæ pudicitiam potissimum refertur; Ἄγνη γυνή, ἄγνη τῶν ἀφροδισίων, ἄγνος γάμων PLATONI prædicantur & PLVTARCHO, & HESIODVS ἄγνως καὶ καθαρῶς non illibenter conjungit. Sacræ literæ non nisi semel hanc vocem in loco nostro adhibuere, similique modo ἀγνέτηα, semel affinitate voces ἀγνεία, ἀγνός, ἀγνίζω omnino tendunt. Non insolens quippe tum erat, spurcitiem a perversis Doctoribus quoque admitti in vita; A scortatione cavere jubet Concilium Hierosolymitanum, 86.) tanquam vitio, tum maxime frequentato, ideo, si scriptori recentiori, TIMOTHEVM PHILOGRAPHVM se vocat, habenda fides, quod docebant nonnulli, fidelem, gentili adhuc junctum uxori, abstinere oportere, & scortationi potius indulgere. 87.) Quicquid vero sit;

Lar-

84.) *L. c. p. 293.* 85.) *2. Cor. V. 1, 6.* 86.) *Act. XV, 29.* 87.) *Reponse a quelques questions p. 77.*

Largiamur ita ἀγνώσ; Christum non prædicasse quosdam, ut puri fuerint & orthodoxi in omnibus; Erant tamen in quibusdam, exemplo Pharisæorum, qui aliquando fermentum itidem admiscunt, & tamen, quæ pure docent, illuminati, habilesque vel Christi etiam discipulorum Doctores sunt. Iidem Pharisei ceremonias studiose adhuc confectabantur, juratique Servatoris, ut Philippini Pauli hostes erant; nec tamen vel sic illuminatione omni, docendique capacitate carebant. Πρόφασις δ) sub qua Christus prædicatur ab invidis & rixosis, non tollit lumen in intellectu; intentio namque ministri tam efficax, ni Pontificiis forsitan favere velis, non est. Ἀληθεῖα hic negatur prædicantibus non objecti, uti loquuntur, & formæ, sed scopi. Verbo præeunte docens, ut plausum, baptizans, absolvens & cœnam porrigens, ut numos aucupetur, scopi excidit ἀληθεία; sub προφάσει tamen quæsitæ DEI gloriæ & hominum salutis omnia agit: Num vero ideo hunc vere non docuisse, baptizasse, absolvisse, cœnam dedisse dices? Præter Timotheum omnes reliqui ἐ τὰ Ἐ Χριστῆ Ἰησοῦ, sed τὰ ἐαυτῶν quærebant; Num vero Timotheus solus tum fuerit illuminatus? 88.) In omnibus ε.) orthodoxos non fuisse Doctores Philippinos, quid si concederem? Orthodoxi tamen erant illuminatique, in quibusdam, quod fufus docui in Tractatu, & Pharisæorum exemplo rei fidem ulteriorem feci. Ad SECVNDVM: Gaudere de iis poterat Apostolus, quia, α.) quod dictum, falsa non omnia docebant. Corruptum Evangelium melius esse, quam nullum, ab Auctore alibi assertum est; 89.) De meliori igitur hoc Evangelio quidni gauderet? Ἐν τέτρω β) cur referendum sit ad Christum, non video, rationes prægnantes saltim non afferuntur; Æque crediderim mendose hoc conjici, quam literis exprimi. (ἐν τέτρω Χαίρω.) 90.) In afflictionibus gaudebat Apostolus, non vero ob pessima infligentes, quorum causa intensissimo potius angebatur dolore. 91.) Contextus γ) mihi perinde non adversatur; τὰ ἐαυτῶν quærentes, ἀγνώσ; non incedebant, nec tamen a Doctorum Illuminatorum numero protenus excluduntur, cum Timotheus alioquin superfuisse Deo, Pauloque solus dicendus sit. 92.) Tristatur in loco, qui dicitur parallelus, Apostolus de Doctoribus, qua in doctrina ut hostes crucis Christi, quorsum Iudæos refero in primis, se gerebant, quod facere umbratiles quoque Pharisei quandoque sole-

88.) Phil. II, 21. 89.) *bid.* Tract. noster de Illuminat. p. 65. 90.) Mittel-Strass. II. p. 293. 91.) Philipp. II, 17. 92.) Philipp. II, 21.

solebant; Tales vero tunc non omnes Doctores erant, nec semper his heterodoxiis inhærebant: Sobrii quandoque facti, & in Mosis cathedra confidentes, doctrinam profitebantur, Christi quoque discipulis cupidissime hauriendam. Ad TERTIVM: Lutherum iterum nunc castigari, doleo, quando ne pristina quidem huc dum obducta sunt vulnera. Stabit Megalandri versio, nec enim, quod vidimus, incongruam quippiam admisit, cum omnia contra eam excitata hætenus scripta, vel seculum consumet, vel tacita incipiet sepelire oblivio. ÆGIDIO HVNNIO, si cuiquam, Sacrarum literarum interpretationem debemus solidam; Hic vero in loco hoc Paulino duo genera hominum agnoscit, quorum sermonibus nomen Christi inclarescat, qui, carpentes licet alias & blasphemantes Evangelii doctrinam, famam de Christo tamen reddiderint celebriorem, quæ res ad conversionem multorum viam quasi stravisset. Gaudere Apostolum, porro docet, quod etiam apud inimicos sic fama de Christo increbescat, quæ res suo, ad aliquorum conversionem fructu caritura minime sit. Immo rationem gaudii sui etiam ex minus fidei predicatione concepti, commemorare Apostolum, antiquæ Orthodoxiæ tenacissimus Theologus observat, quia norit, hoc sibi in salutem cessurum esse. 93.) Non possum, dum incido in recentissimum Auctorem, (TIMOTHEVM PHILOGRAPHVM se vocat, & de loco simul nostro, data leviter occasione, sollicitus est,) quin verbis illius disquisitioni de loco Paulino finem imponam: *Un même Evangile, inquit, avoit été des le commencement de la predication porté aux uns & aux autres. Tous avoient reçu la semence de la parole du Messie, qui devoit venir ou qui étoit venu en chair; Tous avoient reçu l'Esprit de grace; tous avoient été lavez et ILLVMINEZ, tous avoient été santifiez par le sang de l'alliance; tous avoient goûté le don celeste, la bonne parole de Dieu, et les puissances du Siecle a venir: Mais les uns avec une disposition interieure bien differente de celle des autres: les uns comme une bonne terre preparée par le Pere celeste, et les autres, comme une terre pierreuse au remplie d'épines. 94.)*

Ad Balaami iterum exemplum, & quæ in Tractatu meo hoc nomine produxeram, quædam excipiuntur: 95.)

1.) Æque

93.) *Theaur. Apostol. p. 577.* 94.) *Reponse a quelques questions sur des sujets importants de l'écriture p. 28.* 95.) *Mittel-Strasse II. p. 294. 599.*

- 1.) *Æque impossibile esse impiorum illuminationem, quam impossibilis sit asinorum oratio, mediumque illuminationis non nisi in ordine ad pœnitentiam dari.* 2.) *In paucis saltem illuminatum fuisse Balaamum, nec totam tenuisse fidei Analogiam.* 3.) *Desisse cito post actus, Mosi descriptos, hoc lumen, nec fuisse adeo habituale.* 4.) *Semel quedam dixisse ex illuminatione Balaamum, vix sibi satis nota, nedum, ut Doctoris officio functus, pluribus & constanter has veritates inculcasset.* 5.) *Balaamum alibi docuisse falsa, hinc rejici eundem 2. Pet. III, 15. sqq. Iud. v. 11. Apoc. II, 14.* 6.) *Si Balaami valeret exemplum impiis tum revelationes immediatas esse tribuendas.* 7.) *Bene conciliari posse extraordinarie illuminatum, & asina insipientiorem esse; de ordinaria illuminatione vero illud valere minime.* 96.)

Resp. Superfedere poteram responsione omni; si quis enim momenta Tractatus mei pensabit, 97.) vix leviter ea, immo plurima plane non tacta intelliget. Respondebo tamen, sed paucis, ad PRIMVM: Peti sic, quod est in principio, centiesque confutata negari. Cur enim in Balaamo impiissimo, imo, ut prolixius urgetur, heterodoxo possibilis erat illuminatio? Illuminatum hunc fuisse, supra concessum est. Fuerit id factum extra ordinem; pro nobis hoc militabit magis; si namque impiis Spiritus S. accessum multo intimiorem non negat, quanto magis generaliori nec æque familiari eos dignabitur. Ex dissentientibus multi horrendis nos invasere convitiis, & nondum ideo, ut publice fecerunt, pœnitere publice; Numne igitur illuminati non sunt? Ægre id mihi datum iri, conjicio. Ad SECUNDVM: Si in paucis fuit illuminatus Balaam, habemus impii illuminati exemplum, quod unum hic volebamus. Magis & minus neque hic nobis variant rem. Credo, pro sua illud modestia Dominum Dissidentem esse admissurum, se, prout homo est, qui peregrinatur adhuc in corpore, nondum omnia scire, quæ humana tamen capit conditio, immo in quibusdam, durante etiam certamine, rectius fuisse edoctum; nec de sua tamen hinc dubitavit illuminatione. Reliquos Analogiæ Articulos si nondum

96.) *Mittel-Strass, II, p. 294. / 99.* 97.) *p. 67. / 99.*

dum tenuit Balaam, relapsus in causa est ad doctrinas idololatricas & falsas; Quod, dum multi Doctores impii non agunt, in illuminatione longius progrediuntur. Ad TERTIVM & QVARTVM: Desisse notitiam de Messia in Balaamo, nondum probatum est, dum minime inuitos, more impuri Dæmonis, Spiritus S. rapuit Prophetas. Me non monente, Domino Dissidentem notum est, quam difficile sit, seculum aliquod fingere oblivionis & obtinere; conatus hic noti sunt Cartesiani: Multorum, si maxime velimus, oblivisci non possumus. Non meminisse Prophetiarum, quas ediderant, postea Prophetas, ego non dixerim. Recordatur Paulus eorum, quæ scripsit dixitque ex Spiritu afflatu, jam moriturus, quod ex Testamento Paulino, posteriori ad Timotheum Epistola liquet. 98.) Infcios, quod dixi, & Sibyllino more suos non arripiebat, cum inspiraret, Spiritus; nec de solis hic quæritur Doctoribus illuminatis, quamvis potissimum, Doctorum etiam numero Balaamus non prorsus sit eximendus: 99.) Impii illuminati habuisse exemplum, hoc nobis satis est. Ad QVINTVM: Docuerit alios Balaamus falsa, (antea dubitabat, num alios docuerit, & nunc loca allegat, ubi Pseudo-Prophetis annumeratur) relapsus etiam fuerit; sufficit, si vel in solo, quod dedit de Messia, oraculo illuminatus fuit. Idem evenit Pharisæis, supra memoratis, quod fusius in Tractatu edocui. IOANNEM TENNHARDVM, fratrem DAVTII oculissimum, quem si pro Pseudo-Propheta homines habent, tum lingua tumore iis corripitur, immo mortui confestim in terram procidunt, 100.) TENNHARDVM, inquam, audient forte Dissidentem; sed huic longe aliter visum est de re: Sanctis potius Dei Prophetas Balaamum ille accensit. 101.) Ad SEXTVM: Impiis, revelationes immediatas, quousque hæc durarunt, tribuere, nullus dubito; Iam vero hoc nostro tempore a speciali, impiis dato revelandi modo, immediato scilicet, arbitror, ad generaliore, divinam scilicet, concludere, cum, qui illum largitur impiis, multo minus denegare hanc posse, præsumendus sit. Ad SEPTIMVM: Cur magis hæc pugnent: *Ordinarie per verbum illuminari, & simul impium esse, quam hoc: Per afflatum extraordinarie illuminari & asina simul insipientiore esse*, nondum video, nec quod flagitave-

98.) 2. Tim. I. 13. II. 8. III. 14. 15. 99.) Vide hoc comprobantem Magnificum Læschnerum Conc. Funer. in obitum Domini F. G. Schubarti 1711. p. 3. 100.) Vid. 70. Maximil. Davi Meditat. p. 46. it. plag. D. 8. b. 101.) Tennhardi Antwort auf die Puncte p. 96. seq.

taveram ab Auctore, 102.) huc dum præstitum est. Ad Mosen me-
 ablegat & Petrum; 103.) Sed, si loca expendo allegata Num. XXV. 1.
 seqq. XXXI. 16. 2. Pet. II. 5. seqq. nihil invenio, nisi quod erroribus
 Balaam vitiisque fuerit inquinatus, quibus vero assertionibus ipsius il-
 luminatio non tollitur. Tò extraordinarium sane hic nihil conficit;
 quis namque ita concludit: Petra equidem, vel locus quispiam fordi-
 dus illuminari potest per fulgura, extra ordinem quandoque hyemali
 tempore conspecta; At vero si lumen solis lunæque ordinarie allabitur,
 tum nulla hæc illuminatio est; quis ita, nisi per febrim somniumque
 concluderet? Reliqua a me allata ne tanguntur quidem, nec ea quidem,
 quæ ex LV THERO, ipsoque SPENERO desumeram. Scom-
 mata Tractatus noster ignorat, & loco citato 104.) ne verbum quidem
 occurrit, quo ostendi quicquam possit; Quæ consequuntur, instantia
 sunt, quæ fundamentum habent in re. 105.)

De Iuda Apostolo, cujus mentionem feceram in Tractatu, 106.)
 nunc quædam iidem monentur, ubi principio difficulter allequor-
 istum ut exemplum impii, & tamen simul non-conversi Theologi fuisse
 productum; 107.) Illuminati, simul tamen non-conversi ego stiteram
 exemplum. Solenniter postea accipio, quædam, post varias in omnes
 partes conversiones, nunc dari, antea non concessa. v. g. *Non omne
 intellectus lumen Iudæ defuisse, donum miraculorum* (quod dona admini-
 strantia, tanto alias molimine rejecta probat) *ipsam habuisse, cognitio-
 nem Iudæ non mere adhuc fuisse naturalem.* Obvertit tamen adhuc
 nonnulla;

- 1.) *Iudam forte ab initio non statim fuisse impium.* 2.) *Gra-
 tiam convertentem in Iudæ esse operatam, immo ex Iudæi-
 smo pietatis semen ipsi superfuisse.* 3.) *Motus sæpe haud
 dubie sensisse efficacissimos, insuperque ad prædicandum*

ex-

101.) *Tr. de Illuminat. p. 71. 103.) Mittel-Strasse II. pag. 290. 104.) pag. 68.
 105.) ibid. p. 70. 71. Plura de Balaamo, præter fontes in Tractatu allegatos, da-
 bunt B. Krackwitzius pecul. Dissert. de Balaam impio donis administrantibus or-
 nato, Sanctificantibus vero destituito. Conf. etiam Jo. Coccejus OO. T. I. Com-
 mentar. in Balaami Prophetiam Num. XXIII. seqq. Magnif. Læscherus Conc.
 Fun. in obitum Schubarti 1711. pag. 2. seqq. 106.) pag. 75. 107.) Mittel-
 Straß. II. p. 297.*



extraordinarie Apostatam Apostolum fuisse compulsam

4.) *Ultimis temporibus lumen intellectus Iudam amisisse.*

Resp. ad PRIMVM: Mature admodum Iudas vocatur Diabolus Ioh. VI, 70. Avaritiæ assueverat, crumenam gestans, quod diu ante ultimum lapsum fecerat; Et rationes hic jure postulo negationis. Ad SECUNDVM: Idem evenit impiis illuminatis aliis; ostendi scilicet, nunquam illuminare Deum intellectum, ubi non simul pulset voluntatem. Si Iudæ ex Iudaismo, quidni potius in Ecclesia impiis ex Christianismo igniculi supersint & semina pietatis? Ad TERTIVM: Motus, de quibus loquimur, impiis largimur & nos; De *extraordinario* supra vidimus, nec illud tam insigne in Iuda est, cum illi, quod Balaam extraordinem evenit, vel ex Auctoris ipsius mente æquandum non sit. Ad QUARTVM: Fingitur hic transitorium lumen, non probatur. Simile a templo, affabre picto, sed postea inquinato, quod pristini tamen Artificis referat opus, in Tractatu dedi; evanidum adeo fingere divinum lumen, nobis non licet. Excusatus Iudas peccaturus fuisset, si intellectus omne amisisset lumen. Quoties, quæso, per diem homo naturalis, & vicissim spiritualis fieret, si, pro admissis voluntariis peccatis, hoc momento spiritualiter rudis, & paulo post, non hausta etiam nova, præter, quam habuerat ante, doctrina, spiritualiter eruditus evaderet?

Vix quædam Tractatus mei attinguntur exempla, plurima, velut non visa, transmisit. Ad illud de Hypocritis & Nicodemo Matth. VII, 13. Ioh. III, 2. excipitur: 108.)

Illorum illuminationem non laudari; & hunc regenerationis mysterium nondum intellexisse.

Sed enim illud nunquam diximus, cum adesse possit illuminatio, nunquam tamen laudata. Hic vero, Nicodemus, in Articulo de Christo divinum lumen acceperat, quantumvis in aliis fidei capitibus adhuc cœtaret.

Plura non attendo, pluries confutata, de quibus etiam certus per omnia non sum, num mihi speciatim ea fuerint opposita. Argumentum ceteroquin de indigne ad Cœnam accedentibus sibi constat. 109.) Si Cœna clemento cœlesti propter indignos evacuanda non est; nec verbum Spiritu evacuari in gratiam impiorum debet, cum a visibili ad audibile

108.) *Tr. de illum. p. 76. Mittel-Strasse II. 297. 109.) ibid. p. 318.*

bile verbum haud incongrue concludamus. Omne lumen habituale exercitio virium spiritualium esse acquirendum, perperam asseritur; quid enim de prima informationis divinæ portione, quæ subito sæpe evenit, sentiendum esset? De Peccatoribus in Spiritum S. quos modo illuminatos fuisse, modo lumen, cum tales fierent, amisisse dicit celeberrimus Dissentiens; 110.) non opus esse existimo, quædam reponi, cum animi saltem gratia, quod plane confido, ita namque asserta omni destituuntur, robore, illa adjecta putem.

Speciosum illud Dissidentibus videtur argumentum, 111.) ubi dicitur, relapsum per notitiam mysteriorum quondam haustam, converti. Excipitur:

Medio saltem hoc (literali notitia) utpote pedagogico, uti Spiritum S. ad conversionem.

Nihil hoc propemodum est, quod dicitur. Siste tibi hominem, puriori doctrina innutritum, vehementer lapsum, nunc vero sine novo auditu, novaque lectione, sola recordatione eorum, quæ sciverat de divinis, resipiscentem. Hunc ducit ad conversionem vel raptus extraordinarius, vel natura, vel, quam habuit ante, notitia. Illud fanaticum; istud Pelagianum; hoc orthodoxum, idemque illud est, quod hactenus vindicavimus.

Nunc Te, summe Reverende Domine, eodem, quo Tu me, jure vicissim alloquor; pensites, velim, qua conscientia huc usque mea, nullo crimine & noxa contaminata, refutari, vel, quod factum est, tangi leviter potuerint? Non diffiteris, hactenus controversa Te nunc intimius, quam ante, introspicere; Immo feritatem paulo deponere pristinam visus es, emendaturus quoque fervorem, in verbis antea admisissum. 112.) Tolerari insuper hic saltem, quod errantium, insolitaque crepantium alioquin est, voluisti. 113.) Quid, si etiam in posterum adhuc intimius inspiceres, & hominem Te esse, hoc est, errare posse, intelligeres? Palinodiam equidem Te cecinisse, videri non vis, 114.) quin potius in capite de Illuminatione monentibus, Te minime cessurum, dudum minitatus es: 115.) Sed enim pensites, velim, nec conscientiam a Te abesse, erroneam minimum, quod ipse

augu-

110.) *ibid.* p. 318. 319. 111.) *Mittel-Strasse II.* p. 319. 112.) *Antibarb. II. Epist. ad Theol.* p. 49. 113.) *Demonstrat. de vera illuminat.* p. 238. *Epicrif. Epistol.* p. 43. 114.) *Mittel-Strasse II.* p. 292. 115.) *Antibarb. I. Epist. ad Theolog.* p. 16.

auguraris, 116.) posse. Nullus, tuo ipsius iudicio *es, defectuum in pote tuorum probe tibi conscius*, quando demisse, ex Servatoris præscripto de Te sentis; 117.) minimum inter veritatis testes, minimum inter unctos Theologos Te, Vir celeberrime, alibi appellitas; age, cum omnia doceas unctio, forsitan, quæ hactenus impugnas, illa Te etiamnum docebit. Non sufficit, quod LV THERVS in sibi adversis dolet, *librum factitare, titulumque facere: Responso*; 118.) confutanda erant, quæ aggredimur scripta. Non visa, tractatus nunquam inspectos confutare soles, celeberrime Vir, mirando plurimis instituto; confutas MAYERI ad Apologiam Halensem Responzionem; 119.) RHAVII Pietistam iudicatum; 120.) WEISII Aretologiam; 121.) EILMARI Sacerdotium Spirituale; 122.) FECHTII Syllabum, ne quidem editum, 123.) pluraque alia scripta, 124.) de quibus fateris singulari, nec oculis quidem Te ea usurpasse: Non visa igitur dum fellis, cur visa Tibi adeo sine censura in capitibus extantioribus dimittis? Sed ita nunc mores ferunt; Defenduntur etiam & exculpantur nunquam visa, nec ulla ratione perlustrata. Defenditur ARNOLDI Christianismus V. T. 125.) BRECKLINGII Synagoga Satanæ, 126.) CRASSECII Apologia, 127.) POIRETVS, 128.) & de singulis scribitur palam, vel plane non, vel, quod Poiretum attinet, periculosiora ejusdem scripta nondum antea fuisse perlecta. Iudica, celeberrime Vir, vel ipse, numne hoc sit Θεσω φυλακτων, studiumque gloriæ magis, quam veritatis proderet. Recorderis, Te in aliis meliora fuisse edoctum, nec dubites, superesse adhuc, quæ admittere, & conceptam firmiter sententiam deserere suadeant. Sic opinabaris quondam, *lumen medii abesse ab impiis, quo minime illuminentur; nec doceri illos a Deo: Iam vero rectius sentis, dari impiorum quoque experientiam, ubi efficaciter saepe tangerentur, convincerentur, intrinseceque redarguerentur, idque per Verbum fieri, præclare asseris.* 129.) Nullam dari sine Spiritu Filii cognitio-

116.) *Antibarb. II. Epist. ad Theol. p. 49.* 117.) *Antibarb. I. Ep. ad Theol. p. 16.*
 118.) *Luth. T. III. Jen. f. 367. Conf. Tripol. Bericht von neuen Propheten*
Præf. p. 42. 119.) *Nachricht. P. VII. 3. 4. Ordn. p. 75.* 120.) *Ibidem p. 55.* 121.)
ibid. p. 114. 122.) *Nachr. V. p. 81.* 123.) *Creuz-Reich p. 494. & alibi, frigidam namque est semel hic admissi vel Apologia vel excusatio, Demonstrat. p. 260.*
 124.) *Nachr. III. p. 33.* 125.) *Nachr. II p. 85.* 126.) *ibid. p. 29. 599.* 127.)
Nachr. III. p. 77. 128.) *Wittels-Strasse P. III. p. 304. Conf. p. 295. & imprimis*
p. 622. Adatur Medicin. ment. Præf. §. 11. ubi laudes & vituperia Poireti sumit.
 129.) *Wittels-Strass. II. p. 29. 30.*

tionem, alibi, ceu extra dubium, ponis. 130.) Multa dixeris de medicina & vino, ubi, si evanuerint spiritus, aqua remaneat & vappa; nunc vero contra BARCLAVM & *separationem Spiritus a verbo militas*. 131.) Pharisaos, ut cæcos, perperamque a nobis adductos, fueras averfatus; nunc multa illos docuisse in cathedra Mosis *sobrie*, adeo, *ut animabus prodesse potuerint*, concedis. 132.) Largiris itidem, *illum, qui litteralem Scripturæ sensum admittit, illuminari*. 133.) Improbas, cognitionem hanc *literalem pro noxia, immo Diabolica* (urinam, quæ scripta sunt in hoc genere, simul, ut noxia, quo satisfaceret Ecclesiæ, retractarent, quotquot pio cœtui offendiculo fuere) haberi. 134.) *Dona ministrantia, & gratiam ministerialem* probas. 135.) *Gratiam provenientem & assistentem*, cui minime favebas antea, cum, quod docui in Tractatu, 136.) ætatem ferre Tibi minime, quin conficta potius a REINHARDO ante hos 40. vel 50. annos, Metaologorum ac turpiter se dantium, immo absurda esse, videretur, 137. hanc, inquam, gratiam nunc pateris. 138.) *Actus spiritualiter cognoscendi imbecilliores*, immo *igniculos* quosdam, quin *allapsum aliquem numinis, gratiæque applicatricis unum alterumque motum*, de quo mire gaudeo, nunc concedis, 139.) & quod insuper addo, lumen in impio, post lapsum remanens, quod *natumle* alioqui vocas, nunc simul *lumen Scripturæ*, literale licet & historicum appellitas. 140.) Age, Vir summe Reverende, in confiniis versaris forsân veritatis, quam pie consecramur. Concessis impio igniculis, 141.) ne lumen, quæso, amplius nega, & quam *de Habitu* illuminationis concepisti difficultatem, cum viderimus in Tractatu etiam de illa, aliquando *superatam illuminationem aliquam ante fidem, indolem notitiæ quandam supernaturalem & spiritualem, tanquam aliquod illuminationis initium* alibi, ad fideles licet maxime inclinatus, admittis; cur *primæ* itaque *secundæque illuminationis* discrimen tantopere oppugnas? 142.) Non abnuis, *doctrinæ ob-*

jectum

130.) *ibid.* p. 41. 131.) *ibid.* p. 51. 132.) *ibid.* p. 72. 133.) *ibid.* p. 91. 134.) *l. c. Conf. Episcrif. Epist.* p. 28. *Demonstr.* p. 6. 135.) *Mittelstr. l. c. Demonstr.* p. 7. 136.) p. 148. (9. 137.) *Antibarb. l. p. 173. Medicin. ment.* p. 345. *ii.* 357. 138.) *Mittel-Strass. l. c. p. 92. Demonstr.* p. 7. 139.) *Mittel-Strass. l. c. p. 92. 93. Demonstr.* p. 18. 140.) *Mittel-Strass. l. c. p. 93. 141.)* Conceduntur *perinde Scintille illuminationis, licet tantum actiæ, que vero, dum recipiuntur ab impio intellectu, quis dubitaret de illuminatione passivâ, immo etiam de habitu illuminationis intellectualis?* *Episcrif. Epistol.* p. 35. *Conf. de igniculis concessis Mittel-Strass. II. p. 287. 288. 142.) Dissert. Elenct.* p. 70. *Demonstrat.* p. 7. *Creuzs. Reich* p. 444.

jectum (vel, quod idem est, divinum lumen) offerri impio, immo recipi *pedagogice*; 143.) hem, quam fere prorsus in nostram concessisti sententiam! Emendationem alias non subterfugis; *Mille*, ubi scripseras, *centum*, postea monitus (Dispensatoris Luc. XVI. notissimos mores, ut possem, minime urgebo) admittis. 144.) Appendices supervacuum, quos feceras, nunc abesse jubes. 145.) Conversionem ab intellectu auspicaris; 146.) dira nomina, durasque expressiones potuisse cessare, agnoscis, 147.) ad pristina licet, me haud dubie puncturus, relapsus. 148.) Ministrum non *remittere organice* peccata, sed *declarare saltem remissionem, conferre* minime, prolixè admodum probare volueras, 149.) & Pontificium, quos convitiabaris ita, Pseudorthodoxorum errorem, immo Barbarissimum, nullo colore inducendum, perstrinxeras; 150.) nunc vero facta Tibi saltem *problematica* hæc quæstio est. 151.) Fabella de B. SPERLINGII, facta B. NEVMANNO oppositione abs Te, velut ita, nec aliter gesta, fuerat recensita; jam, cum inania falsa-que sint omnia, quod ipse, testis oculatus, iterum assevero; hujus Te sup-
 pudet assertionis & nimie credulitatis, quod Tuo nobis silentio probas. In Phariseos, eorumque ex Mosis cathedra doctrinam, ut antea, offensus adeo amplius non es, ut deseruisse & hic paulisper æstus videri queat. 152.) Fallus fueras, *nullum impium posse verbum Deipure & incorrupte docere*; 153.) Corrigebas mentem, *posse illum sine fundamentalibus erroribus proponere doctrinam Evangelicam*. 154.) Multam conceperas spem de Theologo Hamburgensi, Domino DAN. SEVERIN. SCVL-
 TETO, placuerat ille Tibi in plurimis; 155.) Majorem, quam hujus consensionem, ne optaveris quidem, immo gratulatus Tibi de hoc publico & egregio consensu documento fueras; 156.) SCVLTEII consensu reddidisse se adversarios *ἀποκατακρίτας*, velut inter Sculteti necessitudines versans, opinatus fueras: 157.) At, quantum postea mutatus es! *Crasse scilicet Pelagianus* factus Tibi Scultetus est, cujus *crasse Pelagianas*
 hypo-

143.) *Dissert. Elench.* p. 70. 144.) *Nachr.* VII. 1. 2. *ordn.* p. 29. 145.) *Nachr.* IX. 1. *ordn.* p. 89. 146.) *Demonstr.* p. 6. *Creutz-Reich.* p. 436. *Dialys.* p. 45. ubi dubitare Dn. Dissentiens incepit, nec Museus tunc promissus, hætenus plura dedit. *Conf. Mittel-Estraff.* I. 41. 147.) *Creutz-Reich.* p. 101. 148.) *ibid.* p. 257. 149.) *Antibarb.* I. p. 524. / 99. 150.) *ibid.* p. 531. 151.) *Creutz-Reich.* p. 282. 152.) *Mittel-Estraff.* p. 31. 153.) *Antibarb.* I. p. 186. 154.) *Demonstr.* p. 8. 155.) *Antibarb.* II. *Epist. ad Theol.* p. II. 156.) *ibid.* p. 16. *it. p.* 7. 157.) *Dialys.* p. 121.

hypotheses & locutiones vix satis accusare potes. 158.) Quem mirabar is ante, velutique corrivalem & applausorem fomentis excipiebas, hunc postea *stupes, sententiarumque blasphemiam proximarum* arguis. 159.) Plura, tamen si possem, nunc minime volo, nec alio hæc animo, quod persuasum Tibi certissime, Vir Celeberrime, habeas, a me allata sunt, quam ut intelligas, pieque Tecum expendas, si hominum more lapsi sumus in aliis, forsan adhuc versari in errore, nostrosque pati manes, nos, licet minime opinantes, posse. Dies hucusque docuit diem; Quidni docere quoque dies, si qui futuri sint, etiam alios in posterum possent?

Fila abrumpo, dictum de Illuminatione hucusque satis est, ut sicubi forte amplius lacessar, responsione me posse superfedere, putem, dum inprimis alia, Ecclesiæ magis profutura, agere interea possim. Dicendum nunc mihi est, cujus causa hæc simul scripserim. Miseret me sæpe juventutis, quæ velut in speculo futurum nobis orbem sistere debet. Spem meliorum temporum in scholis fovere, ea vero deludi minimi perlibenter vellem. Injurius adeo in beneficia divino munere nobis hic Ileburgi concessa, Doctorum in Scholis fidem, multorumque Parentum liberalitatem & sollicitudinem non sum, ut rem nostram Scholasticam plane exhibendam, funditusque adeo subruendam censeam; Illud tamen æquissimum quemque mihi daturum spero, quæ bona sunt, fieri meliora posse, immo in re ardua maxime debere. Quibus precibus fatigaverim Deum, quot suspiriis excitaverim Patronos & Parentes bene animatos, quanta humanitate cum Doctoribus Scholæ fuerim versatus, iater Dei amantes neminem fugit; Quæ vero simul devoraverim tædia, vitæ quoque meæ minitancia quandoque pericula, hoc nisi Deo mihique, nemini satis huc dum innotuit. Iam ita volentibus iis, quorum plurimum apud me valet, & apud omnes peræque multum valere debet auctoritas, SENATU inprimis SACRO LIPSIENSI perbenigne consentiente, in eo sumus, ut REGIS nostri PRINCIPISQUE ELECTORIS iussis, quoad rem nostram Scholasticam attinent, & die XXV. Ianuar. clō Io CCXIV. promulgata sunt, obsequio devotissimo pareamus. Nova Scholam nostram locupletamus accessione, doctoribusque, ibi docentibus, Collegam addimus Virum, Nobilissimum, Clarissimumque Dominum M. HENRICVM GVI-LELMVM MATTHAEI, quem rostra, pulpitaque Academica-

norunt,

norunt, quem Pubes Illustrissima & Per-Illustris tum IMHOFIANA, tum BODENHAVSIANA vix sine gemitu ex amplexibus dimisit, cujusque mihi semper probata vitæ ratio est; Hunc, inquam, demum aliquando, post tot superatos scopulos, faxit Supremum Numen feliciter, & omine auspicato, solenni ritu ad capeffenda munia introducimus. Præcipuæ in rectius ordinandis Scholis Magistratus partes sunt: 160.) Has minime desidero, quin junctas potius mecum vires, contentionemque præclaram mire dilaudo. Non ubique, quod G. ARNOLDO asserere placuit, 161.) Scholæ tuto destituuntur fundamento; Pietatem hic per DEI gratiam novimus, & pie consecramur. Eant juxta MICH. HAVEMANNVM in Scholas beluæ; redeunt tamen hominæ *pulcræ & optabili metamorphosi.* 162.) Non dubito, majori studio Scholas iri frequentatum, si prout quis frequentarit, ipsi postea civitatis immunitates & privilegia contingerent. THOMAE CRENII hoc consilium est, *optandum erat, inquisitis, nemini jus civitatis alicujus communicari, nisi capita pietatis teneret, & legere, scribere, rationesque domesticas conficere posset, ut sine quibus rei suæ privata bene præesse nullus paterfamilias queat. Tum demum enim Respublica bene sunt constituta, quando privata inusque sese recte habent, & contra, si secus.* 163.) Scholis, credo, tum majus statueretur pretium, quam statui iis nunc communiter solet. Menti mederi volunt, & Præceptoribus malam gratiam referunt nonnulli, 164.) & Philosophos, Aristotelem inprimis, etiam *ut universalem tenebrarum Monarcham* mire deludunt, 165.) & Metaphysicam Balaami asinæ assimilant, 166.) & *συνελευ* philosophica præcepta, 167.) & excrementum disciplinarum omnium Metaphysicam vocant, 168.) & quæ reliquæ sunt, disciplinas, velut ad numellas religatas, cauterio notant, 169.) velutique, re bene gesta, ad hæc talia tuto iterum alicubi provocant. 170.) Facessant hæc artes, quas una cum OBSERVATORIS HALENSIS in Scholas stricturis alii castigarunt abunde; 171.) No-

160.) *vid. Dni. Habnii Vorschlag wider die Unwissenheit p. 118. 128. 161.)* Schul-Baup. 16. 162.) *De Meth. Sect. I. c. 16. p. 169. 163.) De Philolog. Stud. Liber. & Doctr. informat. & educat. litterar. Generos. adolesc. spec. ad Joach. Pastorii ab Hirtenberg de Judentut. instit. rat. Diatrib p. 224. 164.)* *ibid.* Dni. Langii *Medicina ment. Præf. §. 4. 165.)* *ibid.* s. §. 9. *& inprimis p. 208. 209. 166.)* *ibid.* *Præf. §. 8. 167.)* p. 201. *seq. 168.)* p. 220. 169.) p. 623. *seqq. 170.)* *Antibar. II. p. 796.*

171.) Nobis alia mens est; Deum veneramus, donaque Scholastica, quæ desuper deveniunt. Obstupescebat Theologus ætate, meritisque gravis, DN. SCHELGVIGIVS, cum aliquando ex CHRISTIANO PAVLITZIO, Medico insigni, aliis Thorunii Gymnasium Gedanense prædicantibus, hoc inaudiret: Vera esse, quæ dicerent, *modo non diabolus habitaret ibi*. Mentem explicabat postea, suspirans: *Non potest non habitare diabolus, ubi perpetua inter Professores rixa ac contentiones pacis studiosis acerbiores sunt, quam si, ut Paulo Apostolo accidebat, colaphis ab Angelo Satana dedolarentur*. Pietatis & prudentiæ Exorcismis ejectus postea hic hostis infernalis est, sperando piis Scholarum Doctoribus exemplo, quos dixi, Exorcismis suum etiamnum superesse locum. 172.) Pietatem colimus, sine qua in latronum speluncas degenerant Scholæ, Pacem in pretio habemus, & Concordiam, qua res Scholastica, parvæ alias, mirifice crescut.

Pie hæc profitemur, pieque consecramur, nec aliena adeo a pietate amplectimur Sacra, ut hisce officiis obstant, & nescio quam, in Scholis feritatem dominari jubeant. Eminent inter convitia, quibus proscindimur passim, apud transmarinos inprimis illud, quo SOLIFIDIANISMVS, quem tueamur, nobis objicitur. Quam vero pietati nulli, omnium minime Scholasticæ ille sit inimicus, id paulo uberius pro rostris Scholasticis exponam.

Cras namque, volente DEO, hæc pluribus persequar, quem dixi Collegam, recens constitutum, auspicandi muneris causa, solenni ritu introducturus. Lampada tamen, præfatus quædam, Viro Nobilissimo, Præclarissimoque, Domino M. GODOFREDO SIGISMVNDO TROWITSCHIO, Lycei nostri Rectori insigniter merito tradam, qui & officii auspiciantem munia commonebit, cœtumque Scholasticum ad consecranda pietatis, obsequii, & quæ sunt reliqua moratæ oris vitæ studia excitabit. Quo facto, Collega recens adscriptus obsequium Superioribus, pietatem Patronis, humanitatem Collegis, cœtunique Scholastico inserviendi studium probabit, colophonem actui universo impositurus.

Vos saltem, Scholæ Patroni ac Fautores, & quotquot amantes literarum estis, cras hora ante meridiem nona adesse frequentes, animisque ac linguis favere, ne dedignemini. Illeburgi d. April. clo Io CCXIV.

171.) *Ibid.* Bæckmannus in *Vindic. Scholarum in Repub. necessar.* p. 5. sq. 172.) *Ibid.* Schelguigii *Tr. de Polygamia, recentissime editum* Pref. p. 5. 6. 7.



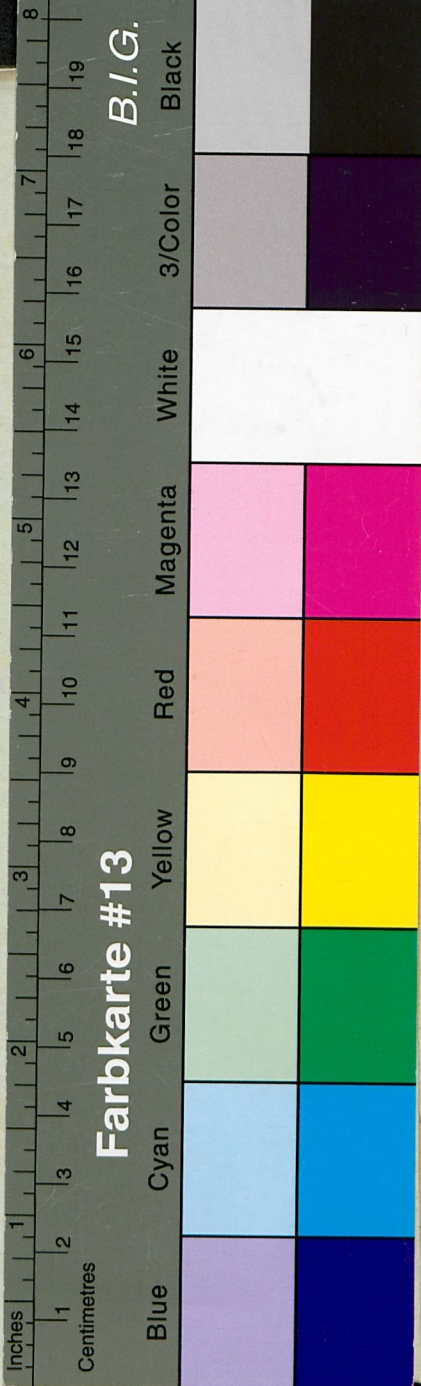


78 L 12 12

X2512636

17.





B.I.G.

Farbkarte #13

AD.
AUDIENDAM. ORATIONEM.
DE.
SOLFIDIANISMO.

A.
GEORGIO. BVLLO.
INIQVE. NOBIS. OBIECTO.
PIETATI. TAMEN. VT. NVLLI.
SIC. MINIME. SCHOLASTICAE. INIMICO.
SPECTATISSIMOS.
ILEBVRGI. PROCERES.
VIROS.

NOBILISSIMOS. AMPLISSIMOS. IVRECONSVLTISSIMOS.
EXPERIENTISSIMOS. PRVDENTISSIMOS.
PLVRIMVM. REVERENDOS. CLARISSIMOSQVE.
SCHOLAE
HINC. PATRONOS. HINC. FAVTORES.
INDVLGENTES. EXIMIOSQVE.
VNA. CVM. OMNIBVS.
QVOTQVOT. SCHOLAE. NOSTRAE. BONISQVE. LITERIS.

BENE. CVPIVNT.
QVANTA. POTEST. TVM. OBSERVANTIA
TVM. HVMANITATE.
INVITAT.
INSIMVLQVE.
QVAE. SIBI. NVPER. A. DOCTORE. THEOLOGO
CELEBERRIMO.
IN. CAPITE.
DE.

ILLVMINATIONE. IMPIORVM.
EVERE. OBIECTA.
MODESTE. DILVIT.
CHRISTOPHORVS. HENRICVS. ZEIBICH.
S. THEOL. DOCT. PAST. AC. SVPERINTEND.
ILEBVRGENSIS.

L I P S I A E.
APVD HAERED. FRIDER. LANKISIL.
AN. M DCC XLV

